

Instytut Polityki Społecznej
Uniwersytetu Warszawskiego

Ryszard Szarfenberg

**Krytyka
i
afirmacja
polityki
społecznej**

Warszawa 2006

Publikacja dofinansowana przez Wydział Dziennikarstwa
i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego

Recenzja naukowa
Prof. dr hab. Włodzimierz Anioł

Projekt okładki
Emilia Jaroszevska

Redakcja
Elżbieta Morawska

Korekta
Joanna Janulewicz

Skład i łamanie
OFI, Warszawa

© Copyright by Ryszard Szarfenberg

© Copyright by Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2006

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości bądź części
niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki reprodukcji (drukarskiej,
fotograficznej, komputerowej i in.), wymaga pisemnej zgody Autora i Wydawcy.

Wydawca
Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
03-982 Warszawa, ul. Dedala 8
tel. 0-602-247-367, fax: 615-34-21
e-mail: oficyna@aspra.pl
www.aspra.pl

ISBN 83-89964-97-X

Spis treści

Spis schematów, tabel, wykresów i skrótów	7
Wstęp	9
Rozdział I. Polityka społeczna jako nauka	13
Wstęp	13
Rekonstrukcja stanowisk krytycznych	13
Polityka społeczna jako rodzaj polityki publicznej	16
Typologia definicji polityki społecznej	19
Syntetyczna charakterystyka pojęcia polityki społecznej	26
Wskaźniki i mierniki polityki społecznej	33
Teoria w nauce o polityce społecznej	38
Nauka i polityka społeczna a wartości	41
Praktyka nauki o polityce społecznej	48
Uwagi końcowe	53
Rozdział II. Polityka społeczna a efektywność	55
Wstęp	55
Rekonstrukcja stanowisk krytycznych	55
Prakseologiczny punkt widzenia	59
Hipoteza kuli u nogi	62
Polityka społeczna a jakość życia	65
Klin podatkowy i sztywny rynek pracy	71
Sprawiedliwość kontra indywidualny dobrobyt	81
Uwagi końcowe	85
Rozdział III. Polityka społeczna a wolność	87
Wstęp	87
Rekonstrukcja stanowisk krytycznych	87
Wolność negatywna i wolność pozytywna	92

Ideologiczne i polityczne korzenie polityki społecznej – przed XX wiekiem	96
Ideologiczne i polityczne korzenie polityki społecznej – XX wiek	102
Wolność polityczna i wolność ekonomiczna	109
Wolność i autonomia klientów polityki społecznej	113
Uwagi końcowe	118
Rozdział IV. Polityka społeczna a wspólnota	121
Wstęp	121
Rekonstrukcja stanowisk krytycznych	121
Wspólnota, państwo i wzajemność	128
Zastępowanie i wyręczanie	133
Hipoteza wypychania	140
Czy społeczeństwo obywatelskie jest lepsze?	144
Polityka społeczna, patologiczne bodźce i moralność	149
Uwagi końcowe	154
Zakończenie	157
Aneks: Definicje polityki społecznej i <i>welfare state</i>	159
Definicje polityki społecznej	159
Definicje <i>welfare state</i>	174
Literatura	183

Spis schematów

1. Dwa rodzaje podmiotowości w polityce społecznej	18
2. Mapa pojęciowa polityki społecznej	25
3. Logika pomiaru osiągnięć (wpływu) polityki społecznej	36
4. Od dochodu pierwotnego do dochodu finalnego	37

Spis tabel

1. Cele polityki społecznej w niektórych ujęciach	27
2. Procedura „unettowania” publicznych i prywatnych wydatków społecznych	34
3. Wysiłek i wpływ polityki społecznej w kontekście ubóstwa (granica ubóstwa – 50% średniej ekwiwalentnych dochodów, w %)	38
4. Skutki polityki społecznej i ich ocena	60
5. Sprawność polityki społecznej	61
6. Wydatki społeczne netto w stosunku do PKB w kosztach czynników (2001)	66
7. Wysiłek polityki społecznej netto i indeksy jakości życia	67
8. Korelacje między poziomem i rozkładem szczęścia a zamożnością, nierównościami dochodowymi i zabezpieczeniem społecznym	70
9. Zasada efektywności i zasada równości	83
10. Wpływ polityki społecznej na wolność	117
11. Definicje polityki społecznej	159
12. Definicje <i>welfare state</i>	174

Spis wykresów

1. Publiczne i prywatne wydatki społeczne netto w dochodzie narodowym do dyspozycji netto w kosztach czynników (2001)	35
2. Wysiłek polityki społecznej netto a indeks subiektywnej jakości życia Ingleharta	67
3. Wysiłek polityki społecznej netto a indeks jakości życia EIU	68
4. Indeks szczęścia z uwzględnieniem nierówności jego rozkładu i wydatki społeczne netto dla wybranych krajów OECD	69
5. Klin podatkowy i stopa zatrudnienia w państwach OECD (2005)	75
6. Klin podatkowy i współczynnik aktywności zawodowej w państwach OECD (2005)	76
7. Klin podatkowy i stopa bezrobocia w państwach OECD (2005)	76
8. Stopa składek na ubezpieczenie społeczne łącznie i stopa bezrobocia w państwach OECD (2005)	77
9. Stopa składek na ubezpieczenie społeczne łącznie i stopa bezrobocia długotrwałego w państwach OECD (2005)	78
10. Wolność polityczna i osobista a polityka społeczna w 2001 roku dla większości krajów OECD	110
11. Wolność gospodarcza a polityka społeczna w 2001 roku dla większości krajów OECD	112
12. Zależność między wydatkami społecznymi na mieszkańca a płodnością kobiet (kraje OECD, 2000)	135

13. Zależność między poziomem wydatków na świadczenia rodzinne a płodnością kobiet (kraje OECD, 2000)	136
14. Wydatki społeczne w PKB a stosunek rozwodów do małżeństw (większość państw UE-25 oraz Norwegia, Islandia i Szwajcaria, 2003)	137
15. Odsetek gospodarstw domowych samotnych rodziców (2005, z wyjątkami)	138
16. Udział zatrudnienia i wolontariatu w sektorze <i>non-profit</i> do ludności aktywnej zawodowo i wydatki społeczne na głowę w wybranych krajach OECD (1995)	142
17. Wydatki społeczne netto (2001) i roczne wskaźniki ogólnej wiktylizacji (w większości 2000 rok) dla większości krajów OECD	153
18. Rozmiar polityki społecznej (2001) i wskaźnik przestępczości rejestrowanej (w większości 2000 rok) dla większości krajów OECD	154

Skróty

HDR - Human Development Report

MFW - Międzynarodowy Fundusz Walutowy

MOP - Międzynarodowa Organizacja Pracy

OECD - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

Skróty nazw krajów na wykresach korelacyjnych

A - Austria	Lw - Litwa
Au - Australia	Ł - Łotwa
B - Belgia	M - Meksyk
C lub Cz - Czechy	N - Niemcy
D - Dania	No - Norwegia
E - Estonia	NZ - Nowa Zelandia
F - Francja	P - Portugalia
Fi - Finlandia	Pl - Polska
G - Grecja	S - Szwecja
H - Holandia	Sł - Słowacja
Hi - Hiszpania	Sn - Słowenia
I - Irlandia	Sz - Szwajcaria
Is - Islandia	T - Turcja
J - Japonia	UK - Wielka Brytania
K - Kanada	US - Stany Zjednoczone Ameryki
Kr - Korea Płd.	W - Włochy
L - Luksemburg	We - Węgry

Wstęp

Spojrzenie na politykę społeczną poprzez pryzmat jej krytyki jest głównym tematem tej książki. Do przyjęcia takiego punktu widzenia skłonił mnie polemiczny temperament, który odkryłem w sobie dzięki Jolancie Supińskiej. Ona właśnie namówiła mnie kiedyś do zabrania głosu w duchu krytycznym i trochę w obronie polityki społecznej, i od tego czasu systematycznie i z różnym skutkiem próbowałem dyskutować z niektórymi poglądami wygłaszanymi przez mniej lub bardziej znanych filozofów i naukowców.

Im bardziej politykę społeczną krytkowano, a ostatnie dwie dekady XX wieku w Polsce i na świecie bardzo temu sprzyjały, tym bardziej byłem przekonany, że refleksja nad najczęściej zgłaszanymi zarzutami może być interesującym zajęciem. Oprócz tego, gdy przypuszcza się frontalne ataki na coś, z czym utożsamiamy się zawodowo, musi to budzić niepokój, ciekawość i chęć odpowiedzi. W każdym razie uznałem, że milczeć nie należy, choćby wiązało się to z ryzykiem nadeptnięcia komuś na odcisk, zabrnienia w ślepy zaułek czy pokazania własnej słabości.

Nie wybrałem łatwiejszej drogi, która polega na tym, że w starciu z odmiennym poglądem przedstawiamy jego karykaturę, staramy się go sprowadzić do absurdu i ośmieszyć albo zwracamy uwagę na drobne potknięcia faktograficzne i nie odpowiadamy na najmocniejsze argumenty. Starałem się rekonstruować krytyczne wobec polityki społecznej poglądy, nie zniekształcając ich, a następnie poszukiwałem w literaturze naukowej z zakresu różnych dyscyplin i o różnym charakterze (filozoficzna, teoretyczna, empiryczna) dowodów, potwierdzających hipotezy zgłaszane przez krytyków polityki społecznej.

Książka nie jest więc przedsięwzięciem, którego celem jest zestawienie plusów i minusów, za i przeciw czy kosztów i korzyści, a następnie ich zważenie i zbilansowanie. Do takiego ideału jej daleko, na razie jest to tylko krytyczne przyjrzenie się stanowiskom jednej ze stron debaty na temat polityki społecznej. W trakcie wykonywania tego zadania musiałem rozwiązać wiele problemów, których inaczej zapewne bym nie dostrzegł, i do-

wiedziałem się więcej o tym, co jest przedmiotem sporu. Innymi słowy, racjonalna dyskusja z krytykami ma walory nie tylko erystyczne i ewentualnie polityczne, ale również edukacyjno-naukowe i to nie tylko dla mnie, ale również dla tych, którym bliskie są poglądy, z którymi staram się polemizować. Wnikliwa krytyka pozwala na zrewidowanie własnego stanowiska, ponieważ odkrywa jego słabości, ale nie tylko – na jej podstawie można się lepiej przygotować do jego obrony.

W pierwszym rozdziale zająłem się argumentami, którymi atakuje się nie politykę społeczną jako część polityki publicznej państwa, ale jako naukę. W ten sposób wszelkie stanowiska wartościujące zajmowane wewnątrz niej mogą się wydać wątpliwe. Jeżeli naukowo zajmuje się polityką społeczną, a wykazano, że taka nauka ma wiele słabości, to moje ewentualne pozytywne stanowiska wobec tego, co jest przedmiotem moich badań, tracą na wiarygodności. Jak wiadomo, wielu ekonomistów ma pozytywny stosunek do rynku, który jest też przedmiotem ich badań w ramach ekonomii, a więc gdybyśmy wykazali, że ma ona, jako nauka, wiele różnych słabości, to tym samym pozytywne opinie ekonomistów o rynku można by uznać za wątpliwe. Pomijam tu obiekcję ogólniejszej natury, że z faktów nie wynikają oceny, a więc nawet najlepszej jakości badania naukowe nie mogą być uzasadnieniem pozytywnych czy negatywnych ocen tego, co było ich przedmiotem. Definicje polityki społecznej (nieco uzupełniona wersja tabeli z jednej z moich starszych publikacji) i *welfare state* zamieszczone w aneksie do książki zostały wykorzystane przede wszystkim w tym rozdziale.

Jolanta Supińska w swojej niezwykle inspirującej pracy stwierdziła pośrednio, że pojęcie polityki społecznej nie zrosło się z dwiema wartościami: wolnością i efektywnością (1991, s. 25). Nie trzeba się rozwodzić nad tym, że idea wolnego rynku wiąże je ze sobą i była ona, jest i zapewne będzie wykorzystywana jako teoretyczna podstawa krytyki państwowej polityki społecznej, która polega przecież na mniej lub bardziej bezpośredniej ingerencji w swobodne stosunki umowne między ludźmi. Jest więc jasne, że musiałem poświęcić dwa rozdziały na rekonstrukcję i przegląd tych krytycznych stanowisk wobec polityki społecznej, w których kryterium negatywnej oceny czyni się wolność i efektywność (lub dobrobyt).

Motywy przewodnim ostatniej części pracy jest linia argumentacji, którą można skojarzyć z komunitaryzmem, gdyż podstawą do czynienia polityce społecznej rozmaitych zarzutów jest tu idealizacja małych wspólnot i stowarzyszeń, którym nadaje się zbiorczą nazwę „społeczeństwa obywatelskiego”. Państwo, a w tym państwowa polityka społeczna ze swoim biurokratycznym profesjonalizmem, przedstawiana jest w tym kontekście jako realne zagrożenie i czynnik wypierający aktywność społeczną. Ten rodzaj

argumentacji odbiega od głównej linii krytyki spod znaku neoliberalizmu, chociaż może go w sposób instrumentalny wykorzystywać. Mamy tu do czynienia raczej ze sporem wewnątrz dziedziny wartości, z którymi tradycyjne pojęcie polityki społecznej „zrosło się nierozdzielnie”. Komunitarystyczny lub kolektywistyczny punkt widzenia, wykorzystywany jako podstawa do jej uzasadnień, może być jednak zwrócony przeciw niej, szczególnie wtedy, gdy uda się nam zapomnieć o istnieniu szerszych i większych wspólnot, np. wspólnoty narodowej czy międzynarodowej.

Mam nadzieję, że poprzez tę pracę uda mi się nawiązać i dać impuls do rozwoju tej szkoły nauki o polityce społecznej, której podwaliny dała w Polsce Jolanta Supińska w swojej książce *Dylematy polityki społecznej* (1991). Być może uda mi się pokazać jej aktualność oraz inspirującą moc, która tkwi w łączeniu ze sobą zasadniczych wątków filozofii politycznej, etyki praktycznej i polityki publicznej. Jest to żywe źródło refleksji teoretycznej i niezliczonych badań empirycznych na świecie, do których będę starał się odwoływać i nawiązywać.

Bardzo dziękuję Grażynie Firlit-Fesnak za wsparcie w podjęciu decyzji o napisaniu tej książki oraz Justynie Godlewskiej za pomoc przy korekcie. Za wszystkie słabości i błędy tej pracy odpowiadam tylko ja.

R.S.

	„Niektórzy mówią o <i>welfare state</i> , inni o reżimach dobrobytu (<i>welfare regime</i>), a niektórzy po prostu o polityce społecznej, jakby ich znaczenie było takie same. Ale nie jest. Polityka społeczna może istnieć bez <i>welfare states</i> , ale nie odwrotnie. Polityka społeczna istniała odkąd podejmowano kolektywne działania polityczne wobec ryzyka społecznego... <i>Welfare state</i> jest czymś innym niż jakakolwiek oferta świadczeń społecznych oferowana przez państwo... <i>welfare state</i> jest czymś więcej niż polityka społeczna, to unikalna konstrukcja historyczna, bezpośrednia redefinicja tego, czym jest państwo jako takie... ponownie napisany kontrakt społeczny między państwem i ludem... zakładający uznanie praw społecznych obywateli i obiecujący przekroczenie granic między podzielonymi klasami... Badanie tylko <i>welfare state</i> pozostawia całą «resztę dobrobytu» poza uwagą... Reżim dobrobytu można zdefiniować jako powiązane i współzależne sposoby produkcji dobrobytu rozdzielone pomiędzy państwo, rynek i rodzinę” (1999, s. 33–35).	
P. Spicker	<i>Welfare state</i> to „dostarczanie usług społecznych przez państwo; strategia rozwoju wzajemnie powiązanych usług świadczonych w razie szerokiej gamy problemów społecznych; ideał, w którym usługi świadczone są w pełnym zakresie i na najlepszym możliwym poziomie” (1995, s. 274).	1995
Ch. Pierson	„W wąskim sensie, <i>welfare state</i> może odnosić się do państwowych instrumentów dostarczania usług społecznych (często ograniczonych do ochrony zdrowia, edukacji, mieszkalnictwa, utrzymania dochodu i społecznych usług osobistych). W szerszym ujęciu <i>welfare state</i> uznaje się za: 1) szczególny rodzaj państwa; 2) odrębną formę ustroju (<i>polity</i>); 3) specyficzny typ społeczeństwa... społeczeństwa, w którym państwo interweniuje w procesy ekonomicznej reprodukcji i dystrybucji w celu realokacji szans życiowych między jednostki i/lub klasy społeczne” (1998, s. 7).	1998

Literatura

- 1906 General Election. (2006). Pobrano z: <<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/GE1906.htm>>.
- 1910 General Elections. (2006). Pobrano z: <<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/GE1910.htm>>.
- Achinstein, A. (1967). *Welfare State – the Case For and Against*. W: C.I. Schotland (red.), *The Welfare State*. New York: Harpers Torchbooks.
- Adema, W. (1997). What do Countries Really Spend on Social Policies? A Comparative Note [Wersja elektroniczna]. *OECD Economic Studies*, 28. Pobrano z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/22/5/2733690.pdf>>.
- Adema, W., i Ladaique, M. (2005). *Net Social Expenditure: More comprehensive measures of social support*. Pobrano z: <www.oecd.org/dataoecd/56/2/35632106.pdf>.
- Alber, J. (1988). Continuities and Changes in the Idea of the Welfare State. *Politics & Society*, 16(4).
- Alcock, P. (1997). *Understanding Poverty*. London: Macmillan Press.
- Alesina, A., i Glaeser, E.L. (2004). *Fighting Poverty in the US and Europe: A World of Difference*. Oxford: Oxford University Press.
- Altermatt, U. (1995). *Katolicyzm a Nowoczesny Świat*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak.
- Amenta, E. (2000). *Bold Relief: Institutional Politics and the Origins of Modern American Social Policy*. Princeton: Princeton University Press.
- Anderson, B. (1997). *Wspólnoty wyobrażone*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak.
- Anderson, J.E. (1994). *Public Policymaking: An Introduction*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Anioł, W. (1983). Z zagadnień teorii polityki społecznej. *Polityka Społeczna*, 3.
- Arjona, R., Ladaique, M., i Pearson, M. (2001). *Growth, Inequality and Social Protection*. Pobrano z: <[http://www.ois.oecd.org/OLIS/2001DOC.NSF/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/c1256985004c66e3c1256a7a00483936/\\$FILE/JT00110378.PDF](http://www.ois.oecd.org/OLIS/2001DOC.NSF/43bb6130e5e86e5fc12569fa005d004c/c1256985004c66e3c1256a7a00483936/$FILE/JT00110378.PDF)>.
- Atkinson, A.B. (1999). *The Economic Consequences of Rolling Back the Welfare State*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Atkinson, A.B. (2001). Makroekonomia i wymiar społeczny. *Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*, 3.
- Auleytner, J. (1994). *Polityka społeczna pomiędzy ideą a działaniem*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej UW.
- Auleytner, J. (2000). Strategia polityki społecznej. W: *Strategia rozwoju Polski do roku 2020*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.

- Auleytner, J. (2004). *Polska polityka społeczna. Ciągłość i zmiany*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
- Auleytner, J., i Głębicka, K. (2001). *Polskie kwestie socjalne na przełomie wieków*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
- Baker, D., Glyn, A., Howell, D., i Schmitt, J. (2002). Labor Market Institutions and Unemployment: A Critical Assessment of the Cross-Country Evidence [Wersja elektroniczna] Pobrano z: <<http://www.newschool.edu/cepa/papers/archive/cepa200217.pdf>>.
- Balcerowicz, L. (2002, 19 stycznia). Rzekomi obrońcy ludu – wywiad. *Życie*. Pobrano z: <<http://gospodarka.gazeta.pl/gospodarka/1,72241,3243772.html>>
- Balcerowicz, L. (2006a). *Balcerowicz: Państwo socjalne kulą u nogi*. Pobrano z: <<http://gospodarka.gazeta.pl/gospodarka/1,72241,3243772.html>>
- Balcerowicz, L. (2006b). *Ekonomia i etyka państwa socjalnego* [Wersja elektroniczna] Pobrano z: <<http://www.prb.pl/index.php?topic=wyklady&page=2006&subpage=01>>.
- Balcerowicz, L. (2006c, 29 marca). *Gospodarka z kulą u nogi*. *Puls Biznesu*.
- Baldock, J., Manning, N., Miller, S., i Vickerstaff, S. (red.). (1999). *Social Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Barker, C. (2005). *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Barker, R.L. (1999). *Dictionary of Social Work*. Washington: NASW Press.
- Barr, N. (1993). *Ekonomia polityki społecznej*. Poznań: Akademia Ekonomiczna w Poznaniu.
- Bates, W. (1996). *The Links Between Economic Growth and Social Cohesion*. Pobrano z: <<http://www.nzbr.org.nz/documents/publications/word-publications/social-cohesion.doc.htm>>.
- Bemelmans-Videc, M.-L., Rist, R., i Vedung, E. (red.). (1998). *Carrots, Sticks and Sermons: Policy Instruments and their Evaluation*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Bentham, J. (1958). *Wprowadzenie do zasad moralności i prawodawstwa*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Berger, P.L. (1988). *Zaproszenie do socjologii*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Berlin, I. (1994). *Cztery eseje o wolności*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Boldrin, M., Nardi, M.D., i Jones, L.E. (2005). *Fertility and Social Security*. Pobrano z: <<http://www.nber.org/papers/w11146>>.
- BORIS. (1998). O kulturze kontraktu. *Rocznik*, 4.
- Boulding, K. (1967). *Boundaries of Social Policy*. W: W.D. Birrell, P.A.R. Hillyard, A.S. Murie i D.J.D. Roche (red.), *Social Administration: Readings in Applied Social Science*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Bradley, D., i Stephens, J.D. (2006). *Employment Performance in OECD Countries: A Test of Neo-Liberal and Institutional Hypotheses*. Referat zaprezentowany na 15th International Conference of Europeanists. Pobrano z: <<http://www.europenet.org/conf/papers/Bradley,%20Stephens.pdf>>.
- Briggs, A. (1967). *The Welfare State in Historical Perspective*. W: C.I. Schotland (red.), *The Welfare State*. New York: Harpers Torchbooks.
- Buchanan, J. (1998). *Ekonomia polityczna państwa dobrobytu*. W: W. Morawski (red.), *Socjologia ekonomiczna. Wypisy z literatury*. Warszawa: Instytut Socjologii UW.
- Burkhart, R.E. (2000). Economic Freedom and Democracy: Post-Cold War test. *European Journal of Political Research*, 37(2).
- CDCS. (2004). *Zrewidowana Strategia Spójności Społecznej*. Pobrano z: <[http://www.coe.org.pl/re_dokumenty/CDCS\(2004\)_10.pdf](http://www.coe.org.pl/re_dokumenty/CDCS(2004)_10.pdf)>.
- Childs, H.I. (1965). *Public Opinion: Nature, Formation and Role*. New York: D. van Nostrand Company.
- ChildStats.gov. (2006). *Family Households with Children and Single Parent Households*. Pobrano z: <<http://www.childstats.gov/xls/pop6.xls>>
- Christman, J. (2005). Saving Positive Freedom. *Political Theory*, 33(1).
- Giechański, J. (2005). *Socjalne prawa człowieka ideologią neoliberalną*. Referat zaprezentowany na konferencji WDiNP Oblicza współczesnego liberalizmu.
- Clinton, W.J. (1996). *Remarks to the National Governors' Association Conference*. Pobrano z: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=53068>>.
- Contrada, J.D. (2005). Study Finds Social Security Discourages Marriage, Having Children [Wersja elektroniczna]. *UB Reporter*, 36 Pobrano z: <<http://www.buffalo.edu/reporter/vol36/vol36n33/articles/EhrlichSS.html>>.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Culyer, A.J. (1980). *The Political Economy of Social Policy*. Oxford: Martin Robertson.
- Czajka, S. (1986). Propedeutyka polityki społecznej. W: S. Czajka (red.), *Zarys polityki społecznej*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- d'Addio, A.C., i d'Ercole, M.M. (2005). *Trends and Determinants of Fertility Rates in OECD Countries: The Role of Policies*. Pobrano z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/7/33/35304751.pdf>>.
- Danecki, J. (1984). O postępie społecznym i polityce społecznej. W: W. Aniol (red.), *Polityka społeczna. Wybór tekstów teoretycznych*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej.
- Danecki, J. (2001). *Kwestia społeczna*. W: B. Rysz-Kowalczyk (red.), *Leksykon polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.

- Danecki, J. (2002). *Teoria polityki społecznej*. Nieopublikowany maszynopis.
- Dasgupta, P. (1987). Positive Freedom, Markets and the Welfare State. *Oxford Review of Economic Policy*, 2(2).
- Daszyńska-Golińska, Z. (1932). *Podstawy teoretyczne polityki społecznej w zarysie*. Warszawa: Sekcja Wydawnicza Towarzystwa Bratniej Pomocy Studentów W.W.P.
- Daszyńska-Golińska, Z. (1933). *Polityka społeczna (Economie sociale)*. Warszawa: Towarzystwo Bratniej Pomocy Wzajemnej Studentów W.W.P.
- Davidson, E.J. (2005). *Evaluation Methodology Basics*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Davis, M. (1987). Nozick's Argument for the Legitimacy of the Welfare State. *Ethics*, 97(3).
- Deacon, B. (1997). *Global Social Policy*. London: SAGE Publications.
- Dear, R.B. (1999). *Social Welfare Policy*. W: R.L. Edwards (red.), *Encyclopedia of Social Work* (19 wyd. tom 3). Washington: NASW Press.
- Demeny, P. (1987). Re-linking Fertility Behavior and eEconomic Security in Old Age: A Pronatalist Reform. *Population and Development Review*, 13(1).
- Devereaux, P.J., Choi, P.T.L., Lacchetti, C., Weaver, B., Schünemann, H.J., Haines, T., i in. (2002). A Systematic Review and Metaanalysis of Studies Comparing Mortality Rates of Private For-profit and Private Not-for-profit Hospitals [Wersja elektroniczna]. *CMAJ*, 166. Pobrano z: <<http://www.cmaj.ca/cgi/content/full/166/11/1399>>.
- Dijk, J. v., Manchin, R., Kesteren, J. v., Nevala, S., i Hideg, G. (2005). *The Burden of Crime in the EU. Research Report: A Comparative Analysis of the European Crime and Safety Survey (EU ICS) 2005*. Pobrano z: <<http://www.gallup-europe.be/euics/Xz38/downloads/EUICS%20-%20The%20Burden%20of%20Crime%20in%20the%20EU.pdf>>.
- Dixon, J. (1999). *Social Security in Global Perspective*. Westport: Praeger Publishers.
- Dollery, B., i Wallis, J. (2001). *Economic Approaches to the Voluntary Sector: A Note on Voluntary Failure and Human Service Delivery*. Pobrano z: <<http://www.une.edu.au/economics/publications/ECONwp01-16.PDF>>.
- Domański, H. (1991). *Klasy społeczne, grupy zawodowe, organizacje społeczne*. Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii, Polska Akademia Nauk.
- Doyal, L., i Gough, I. (1991). *Theory of Human Need*. New York: The Guilford Press.
- Dye, R.T. (1998). *Understanding Public Policy*. New York: Prentice Hall.
- Dziewięcka-Bokun, L. (1999). *Systemowe determinanty polityki społecznej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Dziewięcka-Bokun, L., i Mielecki, J. (1997). *Wybrane problemy polityki społecznej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

- Eatwell, J., Milgate, M., i Newman, P. (red.). (2001). *New Palgrave: A Dictionary of Economics* (tom. 2). London: Macmillan Press.
- Eggleston, K., Shen, Y.-C., Lau, J., Schmid, C.H., i Chan, J. (2006). *Hospital Ownership and Quality of Care: What Explains the Different Results?*, Pobrano z: <<http://www.nber.org/papers/w12241>>.
- Ehrlich, I., i Kim, J. (2007). *Has Social Security Influenced Family Formation and Fertility in OECD Countries? An Economic and Econometric Analysis*. Pobrano z: <<http://www.nber.org/papers/w12869>>.
- EIU. (2005). *The Economist Intelligence Unit's Quality of Life Index*. Pobrano z: <http://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf>.
- Epstein, J., Duerr, D., Kenworthy, L., i Ragin, C. (2006). *Comparative Employment Performance: A Fuzzy-Set Analysis*. Pobrano z: <<http://www.u.arizona.edu/~lkenwor/comparativeemploymentperformance.pdf>>.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton: Princeton University Press.
- Esping-Andersen, G. (1994). *Welfare States and the Economy*. W: N.J. Smelser i R. Swedberg (red.), *The Handbook of Economic Sociology*. Princeton, New York: Princeton University Press, Russel Sage Foundation.
- Esping-Andersen, G. (1999). *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G., i Kersbergen, K. v. (1992). Contemporary Research on Social Democracy. *Annual Review of Sociology*, 18.
- Eurostat. (2005). *The family in the EU25 seen through figures*. Pobrano z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2006_MONTH_05/3-12052006-EN-AP.PDF>.
- Firlit-Fesnak, G., i Oberloskamp, H. (red.). (2001). *Polsko-niemiecki i niemiecko-polski leksykon polityki społecznej i pracy socjalnej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Fitzpatrick, T. (2001). *Welfare Theory: An Introduction*. Houndsmills, Basingstoke: Palgrave.
- Fitzpatrick, T. (2005). *New Theories of Welfare*. Houndsmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Flora, P., Kuhnle, S., i Urwin, D. (red.). (1999). *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe. The Theory of Stein Rokkan*. Oxford: Oxford University Press.
- Forder, A. (1974). *Concepts in Social Administration*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Fraser, N., i Gordon, L. (1994). A Genealogy of Dependency: Tracing a Keyword of the U.S. Welfare State. *Signs*, 19(2).
- Freeman, H.E., i Sherwood, C.C. (1970). *Social Research and Social Policy*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

- Frieske, K.W. (1999). Dwie tradycje: Soziale Frage i Public Policy. W: J. Auleytnier i J. Danecki (red.), *Teoretyczne problemy nauki o polityce społecznej*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Frieske, K.W., i Poławski, P. (1999). *Opieka i kontrola. Instytucje wobec problemów społecznych*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”.
- Gans, H.J. (1975). Social Science for Social Policy. W: I.L. Horowitz (red.), *The Use and Abuse of Social Science*. New Brunswick: Transaction Books.
- GAO. (1987). *Welfare: Issues to Consider in Assessing Proposals for Reform*. Pobrano z: <<http://archive.gao.gov/d2t4/132472.pdf>>.
- GAO. (1992). *Unemployed parents: An Evaluation of the Effects of Welfare Benefits on Family Stability*. Pobrano z: <<http://archive.gao.gov/d32t10/146400.pdf>>.
- Gibelman, M., i Gelman, S.R. (2000). *Very Public Scandals: An Analysis of How and Why Nongovernmental Organizations Get in Trouble*. Referat zaprezentowany na International Society for Third-Sector Research (ISTR) Fourth International Conference. Pobrano z: <<http://www.istr.org/conferences/dublin/workingpapers/gibelman.pdf>>.
- Gil, D.G. (1992). *Unravelling Social Policy*. Rochester, Vermont: Schenkman Books.
- Gilarek, K. (2004). *Państwo narodowe a globalizacja*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Gliński, P. (1998). Współpraca organizacji pozarządowych z innymi sektorami. W: G. Skąpska (red.), *Opiekuńczość czy solidarność?* Kraków: Fundacja „Międzynarodowe centrum rozwoju demokracji”.
- Głębiński, S. (1939). *Historia ekonomiki* (tom 1). Lwów: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego we Lwowie.
- Godłówn-Legiędź, J. (1992). *Doktryna społeczno-ekonomiczna Friedricha von Hayeka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Golinowska, S. (2000). *Polityka społeczna. Koncepcje – instytucje – koszty*. Warszawa: Poltext.
- Golinowska, S. (2005). Przyszłość państwa opiekuńczego i systemu zabezpieczenia społecznego. *Polityka Społeczna* (11–12).
- Golinowska, S. (red.). (2004). *Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski*. Warszawa.
- Goodin, R.E. (1988a) *Reasons for Welfare*. Princeton: Princeton University Press.
- Goodin, R.E. (1988b) *Reasons for Welfare*. W: J.D. Moon (red.), *Responsibility, Rights and Welfare: The Theory of the Welfare State*. Boulder, London: Westview Press.
- Goodin, R.E. (2002). Structures of Mutual Obligation. *Journal of Social Policy*, 31(4).
- Goodin, R.E., i Klingemann, H.-D. (1998). *A New Handbook of Political Science*. Oxford: Oxford University Press.

- Gough, I. (1979). *The Political Economy of the Welfare State*. London: Macmillan Press.
- Góra, M. (2004). Najważniejszy klin. Pobrano z: <<http://www.polskieradio.pl/spoleczenstwo/dyskusje.asp?id=134>>
- Góra, M. (2005, 30 maja 2005). Ludzie płacą rachunki państwa. *Rzeczpospolita*.
- Góra, M., Radziwił, A., Sowa, A., i Walewski, M. (2006). *Tax Wedge and Skills: Case of Poland in International Perspective*. Pobrano z: <http://www.case.com.pl/upload/publikacja_plik/10223856_rc64.pdf>.
- Green, D. (1996). From Welfare State to Civil Society [Wersja elektroniczna]. Pobrano z: <<http://www.nzbr.org.nz/documents/publications/dba-publications/wscs.doc.htm>>.
- Grewiński, M. (2003). *Europejski Fundusz Społeczny w Saksonii*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- Gustavsson, A., i Zakrzewska-Manterys, E. (red.). (1997). *Upośledzenie w społecznym zwierciadle*. Warszawa: Wydawnictwo „Żak”.
- Hajer, M.A., i Wagenaar, H. (2003). *Deliberative Policy Analysis: Understanding Governance on the Network Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hartman, Y. (2005). In Bed with the Enemy: Some Ideas on the Connections between Neoliberalism and the Welfare State. *Current Sociology*, 53(1).
- Hicks, A. (1999). *Social Democracy and Welfare Capitalism*. Ithaca: Cornell University Press.
- Himmelfarb, G. (2007). *Jeden naród – dwie kultury*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Hohm, C.F. (1975). Social Security and Fertility: An International Perspective. *Demography*, 12(4).
- Holmes, S. (1988). Liberal Guilt: Some Theoretical Origins of the Welfare State. W: J.D. Moon (red.), *Responsibility, Rights and Welfare: The Theory of the welfare State*. Boulder, London: Westview Press.
- Hołówka, J. (2001). *Etyka w działaniu*. Warszawa: Pruszyński i S-ka.
- Hołyst, B. (1999). *Kryminologia*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN.
- Howard, J. (1999). *Building a Stronger and Fairer Australia: Liberalisation in Economic Policy and Modern Conservatism in Social Policy*. Pobrano z: <<http://www.pm.gov.au/News/Speeches/1999/AustraliaUnlimitedRoundtable.htm>>.
- Hryniewicz, J. (2003). Państwo. Rynek. Społeczeństwo obywatelskie. W: B. Szatur-Jaworska i B. Rysz-Kowalczyk (red.), *Wokół teorii polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Huber, E., Ragin, C., i Stephens, J.D. (1993). Social Democracy, Christian Democracy, Constitutional Structure, and the Welfare State. *The American Journal of Sociology*, 99(3).

- Hutchinson, T.W. (1964). *'Positive' Economics and Policy Objectives*. London: George Allen & Unwin.
- Inglehart, R. (2004). *Subjective well-being rankings of 82 societies (based on combined Happiness and Life Satisfaction scores)*. Pobrano z: <http://www.worldvaluessurvey.org/Upload/5_wellbeingrankings.doc>.
- IPS. (brak daty). Definicje polityki społecznej w ujęciu autorów polskich. Instytut Polityki Społecznej.
- Johnson, N. (1999). *Mixed Economies of Welfare. A Comparative Perspective*. London: Prentice Hall Europe.
- Jones, H.W. (1967). The Rule of Law and the Welfare State. W: C.I. Scotland (red.), *The Welfare State*. New York: Harpers Torchbooks.
- Jütte, R. (1994). *Poverty and Deviance in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kańtoch, B., i Szatur-Jaworska, B. (1998). Potrzeby ludzkie i poziom życia w polityce społecznej. W: A. Rajkiewicz, J. Supińska i M. Książkowski (red.), *Polityka społeczna. Materiały do studiowania*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”.
- Kaplow, L., i Shavell, S. (2001). Any Non-welfarist Method of Policy Assessment Violates the Pareto Principle. *Journal of Political Economy*, 109(2).
- Kaplow, L., i Shavell, S. (2002). *Fairness versus Welfare*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Kautsky, K. (1888). *Thomas More and his Utopia*. Pobrano z: <<http://www.marxists.org/archive/kautsky/1888/more/ch09.htm>>.
- Keane, J. (2005). Eleven Theses on Markets and Civil Society. *Journal of Civil Society*, 1(1).
- Kelly, W.R., Cutright, P., i Hittle, D. (1976). Comment on Charles F. Hohm's „Social Security and Fertility: An International Perspective”. *Demography*, 13(4).
- Kersbergen, K. v. (1995). *The Study of Christian Democracy and the Welfare State*. London: Routledge.
- Kesteren, J.N. v., Mayhew, P., i Nieuwebeerta, P. (2000). *Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries: Key-findings from the 2000 international Crime Victims Survey*. Pobrano z: <<http://www.unicri.it/www/analysis/icvs/pdf-files/key2000i/index.htm>>.
- Klein, J.T. (1990). *Interdisciplinarity. History, Theory and Practice*. Detroit: Wayne State University Press.
- Kleinhenz, G. (1970). *Probleme wissenschaftlicher Beschäftigung mit der Sozialpolitik*. Berlin: Duncker und Humboldt.
- Kochanowski, J. (2003, 30 grudnia). Jak zrobić społeczeństwo obywatelskie. *Gazeta Wyborcza*.
- Koehler, P.A., i Zacher, H.F. (red.). (1982). *The Evolution of Social Insurance 1881–1981*. London, New York: Frances Pinter, St Martin's Press.

- Korpi, W. (2005). Does the Welfare State Harm Economic Growth? Sweden as a Strategic Test Case. W: J. Palme i O. Kangas (red.), *Social Policy and Economic Development in the Nordic Countries*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
- Korporacjonizm. (1939). Lublin: Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej.
- Koschembahr-Łyskowski, I. (1927). *Cele i zadania polityki społecznej*. Warszawa: Księgarnia F. Hoesicka.
- Kowalak, T. (1998). *Marginalność i marginalizacja społeczna*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Kowalak, T. (2000). *Polityka społeczna. Wybrane zagadnienia*. Białystok: Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku.
- Krajewski, W. (1998). *Prawa nauki. Przegląd zagadnień metodologicznych i filozoficznych*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Kroeber, A.L., i Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Harvard University Peabody Museum of American Archeology and Ethnology Papers 47.
- Krzczkowski, K. (1984). Problematyka polityki społecznej. W: W. Anioł (red.), *Polityka społeczna. Wybór tekstów teoretycznych*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej UW.
- Książkowski, M. (1999). *Polityka społeczna. Wybrane problemy porównań międzynarodowych*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”.
- Kucia, M. (2006). Wartościowanie w naukach społecznych. Krytyczna analiza koncepcji Maxa Webera. W: A. Flis (red.), *Stawianie się społeczeństwu*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS.
- Kumaniecka-Wiśniewska, A. (2006). *Kim jestem? Tożsamość kobiet upośledzonych umysłowo*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Kurzynowski, A. (2001). Związki polityki społecznej z polityką gospodarczą. W: A. Kurzynowski (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Kuznets, S. (1976). *Wzrost gospodarczy narodów*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Kwaśnicki, W. (2005). Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej. *Trzeci Sektor* (2).
- Lacey, N. (1992). Theories of Justice and the Welfare State. *Social Legal Studies*, 1(3).
- Lampert, H. (1998). *Lehrbuch der Sozialpolitik*. Berlin: Springer.
- Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a New Science*. New York: The Penguin Press.
- Lee, D.R., i McKenzie, R.B. (1990). Second Thoughts on the Public-Good Justification for Government Poverty Programs. *Journal of Legal Studies*, 19(1).

- Levin, P. (1997). *Making Social Policy*. Buckingham: Open University Press.
- Lindberg, C. (1993). *Beyond Charity: Reformation Initiatives for the Poor*. Minneapolis: Fortress Press.
- Lindert, P.H. (2004). *Growing Public: Social Spending and Economic Growth since the Eighteenth Century* (tom 2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lipski, A. (1999). Między epistemologią a aksjologią. *Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*, (1).
- Lis, C., i Soly, H. (1979). *Poverty and Capitalism in Pre-Industrial Europe*. Husbands Sussex: The Harvester Press.
- Locke, J. (1992). *Dwa traktaty o rządzie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Lutyński, J. (1990). *Nauka i polskie problemy. Komentarz socjologa*. Warszawa: PIW.
- Mabbet, D., i Bolderson, H. (1999). *Theories and Methods in Comparative Social Policy*. W: J. Clasen (red.), *Comparative Social Policy: Concepts, Theories and Methods*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Majone, G. (2004). *Dowody, argumenty i perswazja w procesie politycznym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Marks, K. (1979). *Pisma wybrane. Człowiek i socjalizm*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Marshall, T.H. (1963). *Sociology at the Crossroads and Other Essays*. London: Heineman.
- Marshall, T.H. (1967). *Social Policy*. London: Hutchinson University Library.
- Marshall, T.H. (1970). *Social Policy* (wyd. trzecie, zmienione). London: Hutchinson University Library.
- Mead, L. M. (1992). *The New Politics of Poverty: The Nonworking Poor in America*. New York: BasicBooks.
- Mead, L.M. (red.). (1997). *The New Paternalism: Supervisory Approaches to Poverty*. Washington: Brookings Institution Press.
- MFW. (2003). *World Economic Outlook: Growth and Institutions*. Pobrano z: <<http://www.imf.org/External/Pubs/FT/weo/2003/01/pdf/chapter4.pdf>>.
- Midgley, J. (1999). Definition of Social Policy. W: J. Midgley, M.B. Tracy i M. Livermore (red.), *The Handbook of Social Policy*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Miller, S. (1999). Social Policy and Social Welfare Systems. W: J. Baldock, N. Manning, S. Miller i S. Vickerstaff (red.), *Social Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Mills, C.W. (1985). Zawodowa ideologia patologów społecznych. W: J. Mucha (red.), *C.W. Mills*. Warszaw: Wiedza Powszechna.

- Mulhall, S., i Swift, A. (1997). *Liberals & Communitarians* (wyd. drugie). Oxford: Blackwell Publishers.
- Mulligan, C.B., Gil, R., i Sala-i-Martin, X. (2002). *Social Security and Democracy*. Pobrano z: <<http://www.nber.org/papers/w8958>>.
- Murray, C. (2001). *Bez korzeni*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Myles, J., i Quadagno, J. (2002). Political Theories of the Welfare State. *Social Services Review*, 2002 (marzec).
- Myrdal, G. (1967). *Beyond the Welfare State*. New York: Bantam Books.
- Myrdal, G. (1969). *Objectivity in Social Research*. New York: Pantheon Books.
- Myrdal, G. (1970). *Przeciw nędzy na świecie*. Warszawa: PIW.
- NACCD. (1967). *National Advisory Commission on Civil Disorders (The Kerner Report)*. Pobrano z: <<http://faculty.washington.edu/qtaylor/documents/Kerner%20Report.htm>>.
- Nelson, E. (2005). Liberty: One Concept Too Many? *Political Theory*, 33(1).
- Niall, D.G. (1967). Unfinished Business of the Welfare State. W: C. I. Schottland (red.), *The Welfare State*. New York: Harpers Torchbooks.
- Nozick, R. (1989). *The Examined Life: Philosophical Meditations*. New York, London: Simon and Schuster.
- Nozick, R. (1999). *Anarchia, państwo, utopia*. Warszawa: Fundacja Aletheia.
- Obuchowski, K. (1981). Psychologiczne aspekty polityki społecznej. W: *Teoretyczne podstawy polityki społecznej*. Warszawa: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych.
- Obuchowski, K. (1999). Polityka społeczna z punktu widzenia psychologa osobowości. W: J. Auleytner i J. Danecki (red.), *Teoretyczne problemy nauki o polityce społecznej*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- OECD. (1994). The OECD Jobs Study: Facts, Analysis, Strategies [Wersja elektroniczna] Pobrano z: <<https://www.oecd.org/dataoecd/42/51/1941679.pdf>>.
- OECD. (2005). Social Expenditure Database (SOCX), 1980–2001. Pobrano z: <http://www.oecd.org/document/2/0,2340,en_2649_34635_31612994_1_1_1_1,00.html>; <<http://www.oecd.org/dataoecd/54/2/35055715.xls>>
- OECD. (2006a). *OECD Employment Outlook 2006 – Boosting Jobs and Incomes*. Pobrano z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/53/15/36900060.pdf>>.
- OECD. (2006b). Taxing Wages: 2004–2005. Pobrano z: <http://www.oecd.org/document/40/0,2340,en_2649_34533_36330280_1_1_1_1,00.html>
- Offe, C. (1982). Some Contradictions of the Modern Welfare State. *Critical Social Policy*, 2(5).
- Okun, A.M. (1976). *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*. Washington: The Brookings Institution.
- Olędzki, M. (1981). *Wstęp do teorii polityki społecznej. Propozycja wyjścia z kryzysu*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.

- Olson, M. (1990). *How Bright are the Northern Lights? Some Questions about Sweden*. Pobrano z: <<http://www.mobergpublications.se/other/olson.htm>>.
- Orczyk, J. (2005). *Polityka społeczna – cele i uwarunkowania*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Osborne, D., i Gaebler, T. (1994). *Rządzić inaczej*. Poznań: Media Rodzina.
- Ott, J. (2005). Level and Inequality of Happiness in Nations: does Greater Happiness of a Greater number imply Greater Inequality in Happiness? *Journal of Happiness Studies* (6).
- Parsons, W. (1995). *Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Piątek, K. (2004). Polityka społeczna – praca socjalna (skomplikowany charakter związków i zależności). W: K. Piątek i K. Wódz (red.), *Socjologia i polityka społeczna a aktualne problemy pracy socjalnej*. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Pierson, C. (1998). *Beyond the Welfare State: The New Political Economy of Welfare*. Cambridge: Polity Press.
- Pierson, P. (1994). *Dismantling the Welfare State? Reagan, Thatcher, and the Politics of Retrenchment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pigou, A.C. (1954). Some Aspects of the Welfare State. *Diogenes*, 2(7).
- Piven, F.F., i Cloward, R.A. (1993). *Regulating the Poor: the Functions of Public Welfare*. New York: Vintage Books.
- Platon. (2001). *Państwo, Prawa*. Kęty: Wydawnictwo ANTYK.
- Podgórecki, A. (1966). *Zasady socjotechniki*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Polska.pl. (2006). Jan Paweł II – Kalendarium. Pobrano z: <<http://papiez.polska.pl/kalendarium/>>
- Powell, M., i Hewitt, M. (2002). *Welfare State and Welfare Change*. Buckingham: Open University Press.
- Pszczółowski, T. (1978). *Mała encyklopedia prakseologii i organizacji*. Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- PWN. (2007). Dobrobyt. Pobrano z: <<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3893273>>
- Rajkiewicz, A. (1984). Polityka społeczna – problemy i zadania. W: W. Anioł (red.), *Polityka społeczna. Wybór tekstów teoretycznych*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej UW.
- Rajkiewicz, A. (1998). Istota polityki społecznej – wczoraj i dziś. W: A. Rajkiewicz, J. Supińska i M. Książkowski (red.), *Polityka społeczna. Materiały do studiowania*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”.
- Rawls, J. (1994). *Teoria sprawiedliwości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Rein, M. (1970). *Social Policy: Issues of Choice and Change*. New York: Random House.

- Robson, W.A. (1976). *Welfare State and Welfare Society*. London: George Allen & Unwin.
- Rodger, J.J. (2000). *From a Welfare State to a Welfare Society: The Changing Context of Social Policy in a Postmodern Era*. London, New York: Macmillan Press LTD, St. Martin's Press INC.
- Rogers, B. (1979). *The Study of Social Policy: A Comparative Approach*. London: George Allen & Unwin.
- Rosner, J. (red.). (1972). *Polityka społeczna i służby społeczne w PRL*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Rosset, E. (1973). Polityka społeczna a demografia. W: A. Rajkiewicz (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Rueschemeyer, D., Stephens, E.H., i Stephens, J.D. (1992). *Capitalist Development and Democracy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Rychliński, S. (1976). Polityka społeczna. W: P. Wójcik (red.), *Stanisław Rychliński. Wybór pism*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Rymsza, A. (2005). Partnerzy służby publicznej? *Trzeci Sektor*, 2(3).
- Rymsza, M. (2006). Polityka społeczna a więzi społeczne. Przypadek III Rzeczypospolitej. *Societas/Communitas*, 1(1).
- Rysz-Kowalczyk, B., i Szatur-Jaworska, B. (2003). Od redaktorek. W: B. Rysz-Kowalczyk i B. Szatur-Jaworska (red.), *Wokół teorii polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Sadurski, W. (1988). *Teoria sprawiedliwości (podstawowe zagadnienia)*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Salamon, L.M., Hems, L.C., i Chinnock, K. (2000). *The Nonprofit Sector: For What and For Whom?*, Pobrano z: <<http://www.jhu.edu/~ccss/pubs/pdf/forwhat.pdf>>.
- Salamon, L.M., Sokolowski, S.W., i List, R. (2003). *Global Civil Society. An Overview*. Pobrano z: <www.jhu.edu/~ccss/pubs/pdf/globalciv.pdf>.
- Saustowicz, P. (2004). Koncepcja państwa aktywizującego i jej konsekwencje dla pracy socjalnej. *Praca Socjalna*, XIX(2).
- Savoia, A., Easaw, J., i McKay, A. (2004). *The Relationship between Inequality and Institutions: an empirical analysis*. Pobrano z: <http://www.dur.ac.uk/john.ashworth/EPCS/Papers/Savoia_Easaw_McKay.pdf>.
- Saxonberg, S. (2004). Model szwedzki ma się dobrze. *Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje*, (7).
- Schottland, C.I. (1967). Introduction. W: C.I. Schottland (red.), *Welfare State*. New York: Harpers Torchbooks.
- Sieńko, I. (1986). Polityka socjalna czy polityka społeczna?, W: A. Piekara i J. Supińska (red.), *Polityka społeczna w okresie przemian*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Simon, H.A. (1997). *Administrative Behavior*. New York: The Free Press.

- Singer, P. (2003). *Etyka praktyczna*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Skocpol, T., i Amenta, E. (1986). States and Social Policies. *Annual Review of Sociology*, 12.
- Slack, K.M. (1968). *Social Administration & the Citizen*. London: Michael Joseph.
- Smeeding, T. (2005). Poor People in Rich Nations: the United States in Comparative Perspective [Wersja elektroniczna]. *Luxembourg Income Study Working Paper Series*, 419. Pobrano z: <<http://www.lisproject.org/publications/LISwps/419.pdf>>.
- Socjologia problemów społecznych. *Teorie i rzeczywistość*. (1987). Wrocław–Warszawa: Ossolineum.
- Soss, J. (1999). *Welfare Provision, Civil Society, and Democracy in the United States* Pobrano z: <<http://www.ids.ac.uk/ids/civsoc/final/usa/USA9.doc>>.
- Spicker, P. (1995). *Social Policy: Themes and Approaches*. Hemel Hempstead: Prentice Hall, Harvester Wheatsheaf.
- Spicker, P. (2000). *The Welfare State: A General Theory*. London, New Dehli: SAGE Publications.
- Spicker, P. (2007). *The Idea of Poverty*. Bristol: Policy Press.
- Squires, P. (1990). *Anti-Social Policy: Welfare, Ideology and the Disciplinary State*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Steinberg, R. (2003). Theories of Nonprofit Organizations: An Evaluation. W: H.K. Anheier i A. Ben-Ner (red.), *The Study of the Nonprofit Enterprise. Theories and Approaches*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Steinberg, R. (2004). Introduction. W: R. Steinberg (red.), *The Economics of Nonprofit Enterprises*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Stevenson, B., i Wolfers, J. (2007). Marriage and Divorce: Changes and their Driving Forces [Wersja elektroniczna]. *NBER Working Papers Series*. Pobrano z: <<http://www.nber.org/papers/w12944>>.
- Stone, D. (2002). *Policy Paradox: The Art of Political Decision Making* New York: W.W. Norton & Company.
- Supińska, J. (1991). *Dylematy polityki społecznej*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski.
- Supińska, J. (1999). Wartości uwikłane. W: J. Auleytner i J. Danecki (red.), *Teoretyczne problemy nauki o polityce społecznej*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Supińska, J. (2001). Polityki społecznej instrumenty. W: B. Rysz-Kowalczyk (red.), *Leksykon polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Supińska, J. (2003). Podmioty polityki społecznej – współzawodnictwo, współistnienie, współpraca. W: B. Szatur-Jaworska i B. Rysz-Kowalczyk (red.), *Wokół teorii polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.

- Szarfenberg, R. (2003). Definicje polityki społecznej. W: B. Szatur-Jaworska i B. Rysz-Kowalczyk (red.), *Wokół teorii polityki społecznej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.
- Szarfenberg, R. (2005). W tęsknocie za epoką wiktoriańską [Wersja elektroniczna]. *Biuletyn Rady Społecznej*, 2005. Pobrano z: <<http://kprm.gov.pl/rs/biuletynRS4.pdf>>.
- Szatur-Jaworska, B., i Firlit-Fesnak, G. (1994). *Leksykon pojęć socjalnych*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej UW.
- Szczepański, J. (1981). *Konsumpcja a rozwój człowieka. Wstęp do antropologicznej teorii konsumpcji*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Szubert, W. (1970). Polityka społeczna w systemie gospodarki planowej. W: A. Rajkiewicz (red.), *Polityka społeczna. Materiały do studiowania*. Warszawa: Szkoła Główna Planowania i Statystyki.
- Szubert, W. (1979). Przedmiot, geneza i zakres socjalistycznej polityki społecznej. W: A. Rajkiewicz (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Szubert, W. (1997). Teoretyczne problemy polityki społecznej. W: L. Frąckiewicz (red.), *Polityka społeczna XX wieku. Wacław Szubert*. Katowice–Warszawa: Wydawnictwo Uczelniane Akademii Ekonomicznej w Katowicach.
- Szymański, A. (1925). *Polityka społeczna*. Lublin: UMCS.
- Temple, W. (1967). The State. W: C.I. Schottland (red.) *The Welfare State*. New York: Harper Torchbooks.
- Therborn, G. (1987). Welfare States and Capitalist Markets. *Acta Sociologica*, 30(3/4).
- Titmuss, R.M. (1977). *Social Policy*. London: George Allen & Unwin.
- Titmuss, R.M. (1994). *Commitment to Welfare*. London: Pickering and Chatto.
- Tönnies, F. (1988). *Wspólnota i stowarzyszenie*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Townsend, P. (1976). *Sociology and Social Policy*. Harmondsworth: Penguin Books.
- UNODC. (2004). The Seventh United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (1998 – 2000). Pobrano z: <http://www.unodc.org/unodc/crime_cicp_survey_seventh.html>.
- Ustawa o pomocy społecznej, Dz.U. 04.64.593.
- Veenhoven, R., i Kalmijn, W. (2005). Inequality-Adjusted Happiness in Nations: Egalitarianism and Utilitarianism Married in a New Index of Societal Performance. *Journal of Happiness Studies* (6).
- Walzer, M. (1983). *Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality*. BasicBooks.

- Walzer, M. (1999). *Rescuing Civil Society. Dissent*, 46(1).
- Walzer, M. (2004). Liberalizm a praktyka separacji. W: P. Śpiewak (red.), *Komunitarianie. Wybór tekstów*. Warszawa: Fundacja ALETHEIA.
- Walzer, M. (2006). *Polityka i namiętność. O bardziej egalitarny liberalizm*. Warszawa: Wydawnictwo Literackie MUZA SA.
- Weale, A. (1983). *Political Theory and Social Policy*. New York: St. Martin's Press.
- Weber, M. (1985). Sens „uwolnienia od wartościowań” w socjologii i ekonomii. W: *Problemy socjologii wiedzy*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Weber, M. (1998). *Polityka jako zawód i powołanie*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak.
- Wedderburn, D. (1965). *Facts and Theories of the Welfare State*. W: R. Miliband i J. Saville (red.), *The Socialist Register 1965*. New York: Monthly Review Press.
- Weimer, D.L., i Vining, A.R. (2005). *Policy Analysis: Concepts and Practice*. Upper Saddle River: Pearson, Prentice Hall.
- Whelan, D.J., i Donnelly, J. (2006). *The West, Economic and Social Rights, and the Global Human Rights Regime: Setting the Record Straight*. Pobrano z: <http://www.du.edu/gsis/hrhw/working/2006/40-whelan_donnelly-2006-rev.pdf>.
- Wikipedia. (2006). Thomas More Pobrano z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_More>
- Wikipedia (2007a). Benito Mussolini. Pobrano z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Benito_Mussolini>
- Wikipedia. (2007b). Welfare state. Pobrano z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Welfare_state>
- Wilensky, H.L. (2002). *Rich Democracies: Political Economy, Public Policy and Performance*. Berkeley: University of California Press.
- Wilensky, H.L. (1975). *Equality and the Welfare State: Structural and Ideological Roots of Public Expenditures*. Berkeley: University of California Press.
- Wilson, T., i Wilson, D.J. (1982). *The Political Economy of the Welfare State*. London: George Allen & Unwin.
- Wilson, W.J. (1997). *When Work Disappears. The World of the New Urban Poor*. New York: Alfred A. Knopf.
- Winkler, A.E. (1993). *AFDC-UP, Two-Parent Families, and the Family Support Act of 1988: Evidence from the 1990 CPS and the 1987 NSFH*. Pobrano z: <<http://www.irp.wisc.edu/publications/dps/pdfs/dp101393.pdf>>.
- Włodarczyk, C.W. (1996). *Polityka zdrowotna w społeczeństwie demokratycznym*. Kraków: Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne „Vesalius”.

- Włodarczyk, C.W. (1997). Kwestie metodologiczne w nauce o polityce społecznej. *Polityka Społeczna*, 8.
- Włodarczyk, C.W. (1999). Polityka społeczna: między konkretem a generalizacją. W: J. Auleytnier i J. Danecki (red.), *Teoretyczne problemy nauki o polityce społecznej*. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa.
- Wnuk-Lipiński, E. (1996). *Demokratyczna rekonstrukcja*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- WOŚP. (2005). Fundacja WOŚP – Finały. Pobrano z: <<http://www.wosp.org.pl/finaly/>>
- Yeatman, A. (2004). Social Policy, Freedom and Individuality. *Australian Journal of Public Administration*, 63(4).
- Zawadzki, S. (1970). *Państwo dobrobytu*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Zawadzki, S. (1996). *Państwo o orientacji społecznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Errata

Strona	Jest	Powinno być
27 (ostatni wiersz w tabeli)	Boluding	Boulding
72 (drugi akapit – wiersze jedenasty i piętnasty)	2800	3333
72 (drugi akapit – wiersz piętnasty)	2200	1667
73 (trzeci wiersz od góry)	800	1333
73 (trzeci wiersz od góry)	3000	1667
74 (pierwszy kontynuowany akapit - przedostatni wiersz)	2800	3333
74 (pierwszy kontynuowany akapit - ostatni wiersz, drugi akapit – trzeci wiersz od góry i czwarty wiersz od dołu)	800	1333
74 (drugi akapit - drugi i trzeci wiersz)	straci je zatrudniający	zatrudniający straci 1333 zł
74 (drugi akapit – trzeci wiersz od dołu)	400	933
97 (pierwszy wiersz)	w pismach	w swoich pismach